

Nowy model prawa wykroczeń. Teoria, praktyka, przyszłość

Włodzimierz Wróbel
Mikołaj Małecki
Małgorzata Pyrcak-Górowska
Dominik Zając
redakcja

Skróty

BGH	niemiecki Sąd Najwyższy
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
Europejska Konwencja Praw Człowieka, EKPC	Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dn. 4 listopada 1950 r., Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.
Karta Nauczyciela	Ustawa z dn. 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, Dz.U. 2021, poz. 1762, tekst jedn. ze zm.
Kodeks cywilny, k.c.	Ustawa z dn. 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. 2023, poz. 1610, tekst jedn. ze zm.
Kodeks karny skarbowy, k.k.s.	Ustawa z dn. 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, Dz.U. 2022, poz. 859, tekst jedn. ze zm.
Kodeks karny z 1932 r., k.k. z 1932 r.	Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1932, nr 60, poz. 571 ze zm.
Kodeks karny z 1969 r., k.k. z 1969 r.	Ustawa z dn. 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94 ze zm.
Kodeks karny, k.k.	Ustawa z dn. 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, Dz.U. 2022, poz. 1138, tekst jedn. ze zm.
Kodeks postępowania administracyjnego, k.p.a.	Ustawa z dn. 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, Dz.U. 1960, nr 30, poz. 168 ze zm.
Kodeks postępowania cywilnego, k.p.c.	Ustawa z dn. 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. 2023, poz. 1550, tekst jedn. ze zm.

Skróty

Kodeks postępowania karnego, k.p.k.	Ustawa z dn. 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 2022, poz. 1375, tekst jedn.
Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, k.p.w.	Ustawa z dn. 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz.U. 2022, poz. 1124, tekst jedn.
Kodeks wykroczeń, k.w.	Ustawa z dn. 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń, Dz.U. 2022, poz. 2151, tekst jedn. ze zm.
Konstytucja, Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.
KRK	Krajowy Rejestr Karny
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NSA	Naczelnny Sąd Administracyjny
p.p.s.a.	Ustawa z dn. 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Dz.U. 2023, poz. 1634, tekst jedn. ze zm.
Prawo o ustroju sądów powszechnych, u.s.p.	Ustawa z dn. 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2023, poz. 217, tekst jedn. ze zm.
Prawo o wykroczeniach, p.w.	Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach, Dz.U. 1932, nr 60, poz. 572 ze zm.
Prawo ochrony środowiska	Ustawa z dn. 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, Dz.U. 2022, poz. 2556, tekst jedn. ze zm.
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
SR	Sąd Rejonowy
TK	Trybunał Konstytucyjny
u.s.p.	Ustawa z dn. 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2023, poz. 217, tekst jedn.
ustawa o Krajowym Rejestrze Karnym	Ustawa z dn. 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym, Dz.U. 2023, poz. 159, tekst jedn. ze zm.
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Uczynienie rzeczy niezdatną do użytku a określenie wysokości powstałej szkody z perspektywy kontrawencjonalizacji

Rendering an object unusable and determining the value of damage caused from a contraventionalization perspective

DOI: 10.60677/kipk9788395965593.22

M. Słomka, *Uczynienie rzeczy niezdatną do użytku a określenie wysokości powstałej szkody z perspektywy kontrawencjonalizacji*, w: *Nowy model prawa wykroczeń. Teoria, praktyka, przyszłość*, red. W. Wróbel, M. Matecki, M. Pyrcak-Górowska, D. Zając, Kraków 2024, s. 583–596.

Mikołaj Słomka

Krakowski Instytut Prawa Karnego Fundacja

1. Wprowadzenie

W ramach badań aktowych, przeprowadzonych w ramach projektu *Nowy model prawa wykroczeń. Analiza teoretyczna, normatywna i empiryczna*, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (konkurs OPUS 14, 2017/27/B/HS5/02137), miałem okazję zapoznać się z pewnym orzeczeniem wydanym w sprawie czynu z art. 124 § 1 k.w. Stan faktyczny, będący przedmiotem postępowania, zasadzał się na zasłonięciu przez osobę obwinioną wizjera kamery monitoringu przy użyciu papieru, przez co urządzenie stało się przejściowo niezdatne do użytku. Na

marginesie dodać można, że w materiałach zgromadzonych w toku postępowania nie ujawniono żadnych okoliczności mogących wskazywać na to, by czyn osoby obwinionej związany był z usiłowaniem popełnienia innego zachowania podlegającego karnoprawnemu wartościowaniu. Stanowił jedynie, jak przynajmniej wynikało ze zgromadzonych materiałów, przejaw złośliwości, która to pojawiła się w ramach konfliktu istniejącego w relacjach pomiędzy osobą obwinioną i pokrzywdzoną. Wydając wyrok, sąd uznał za wysokość szkody równowartość kamery wraz z kosztami jej montażu i instalacji, przy czym kwota ta przekroczyła obowiązujący w czasie czynu oraz postępowania próg kontrawencjonalizacji. W świetle tak przyjętych ustaleń sąd zdecydował o uniewinnieniu osoby obwinionej od zarzutu popełnienia wykroczenia i w uzasadnieniu wyroku pouczył osobę pokrzywdzoną o możliwości złożenia zawiadomienia do prokuratury o popełnionym przestępstwie.

Tak przyjęty sposób określenia wysokości szkody może wzbudzać wątpliwości już na poziomie intuicyjnym. Czyn popełniony przez osobę obwinioną nie doprowadził bowiem do trwałej czy też trudnej do odwrócenia niemożliwości korzystania z urządzenia przez osobę pokrzywdzoną, lecz skutek ten miał jedynie charakter przejściowy i odwrócenie skutku zachowania osoby obwinionej można uznać za stosunkowo łatwe. Uznanie, że tym samym doszło do powstania szkody o wartości równoważnej kosztom zakupu i instalacji monitoringu, może budzić u odbiorcy wyroku poczucie istnienia pewnej fundamentalnej niesprawiedliwości zawartej w ocenie czynu dokonanej przez sąd.

Celem niniejszego opracowania jest wyjście poza sferę intuicyjnych wątpliwości i dokonanie nieco głębszej analizy dogmatycznej, przyjmując za podstawową perspektywę dorobek orzecznictwa i doktryny wypracowany w przedmiocie karnoprawnego wartościowania (*sensu largo*) czynów polegających na uczynieniu rzeczy niezdatnymi do użytku oraz sposobów określenia wysokości powstałej szkody w takich przypadkach. Nadto tekst ten stara się odpowiedzieć na pytanie, czy współczesne prawo wykroczeń daje wymiarowi sprawiedliwości inne narzędzia, przy pomocy których można dokonać bardziej adekwatnej oceny zdarzenia o takim czy podobnym charakterze. Choć dla rozważań za kanwę przyjęto pewien określony stan faktyczny, pozostają one uniwersalne dla całości systemu prawnokarnego.

Na koniec podkreślić również należy, że art. 124 § 1 k.w., penalizujący w ramach prawa wykroczeń uczynienie rzeczy niezdatną do użytku, posiada oczywiście również swój odpowiednik w Kodeksie karnym, w postaci art. 288 § 1 k.k. Ponieważ zasadniczo jedyna różnica pomiędzy tymi typami przebiega na poziomie wspomnianego już tzw. progu kontrawencjonalizacji (w tym przypadku progu wysokości szkody, powyżej której dany czyn przestaje być traktowany jako wykroczenie, a zaczyna stanowić przestępstwo), dlatego rozważania te pozostaną istotne z perspektywy zarówno Kodeksu karnego, jak i Kodeksu wykroczeń, które to tworzą podstawy polskiego systemu prawa karnego *sensu largo*.

2. Co to oznacza „uczynić rzecz niezdatną do użytku”?

Zarówno art. 124 § 1 k.w., jak i art. 288 § 1 k.k. przewidują penalizację zniszczenia, uszkodzenia lub uczynienia cudzej rzeczy niezdatną do użytku w sposób umyślny, przy czym wykroczenie cechuje się istnieniem wyrażonego wprost dodatkowego znamienia w postaci zaistnienia szkody, która nie przekracza określonego progu kontrawencjonalizacji (na moment pisania niniejszego opracowania jest to próg w wysokości 500 zł). Przekroczenie owego progu stanowi również znamię przestępstwa ujętego w Kodeksie karnym, choć nie został on wyrażony wprost, a jego istnienie wywodzone może być z wykładni systemowej przepisów⁹³⁸. Nie może bowiem racjonalny ustawodawca penalizować – dla przykładu – zniszczenia rzeczy, na skutek czego nie powstała żadna szkoda, oraz zniszczenia rzeczy, w wyniku czego powstała szkoda w wysokości powyżej 500 złotych, zaś zniszczenia rzeczy, na skutek czego powstała szkoda w przedziale od 1 grosza do 500 złotych, traktować jako wykroczenia. Na marginesie należy dodać, że zgodnie z poglądem wyrażonym w judykaturze przedmioty nieposiadające żadnej wartości nie stanowią mienia, przez co ich zniszczenie czy uczynienie niezdatnymi do użytku nie wyczerpuje znamion zniszczenia rzeczy⁹³⁹.

„Rzecz” w rozumieniu powyższych przepisów oznacza każdy przedmiot materialny, zarówno ruchomości, jak i nieruchomości. Ze względu na specyfikę polskiego prawa za rzecz uznać należy również zwierzęta,

938 Zob. J. Piskorski, w: *Przestępstwa...*, s. 353.

939 Wyrok SN z 30 października 1975 r., podany za J. Piskorski, w: *Przestępstwa...*, s. 353, przypis 208.

polski albo obcy pieniądź lub inny środek płatniczy, środek pieniężny zapisany na rachunku oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzający uczestnictwo w spółce, a także protezy, implanty i tym podobne⁹⁴⁰.

Intuicyjne, językowe rozumienie znamienia uczynienia rzeczy niezdatną do użytku zaprowadziłoby nas zapewne jedynie do stwierdzenia, że wykroczeniem czy przestępstwem będzie każde umyślne pozbawienie rzeczy posiadanych przez nią walorów użytkowych. Warto jednakże zastanowić się, czy taka interpretacja nie jest zbyt szeroka. Rodzą się bowiem następujące pytania: czy z perspektywy karnoprawnej oceny istotne będzie każde pozbawienie rzeczy jej użytkowości, nawet takiej, która jedynie służy jako element dodatkowy, a wyłączenie jej z użytku nie pozbawia możliwości dalszego korzystania z rzeczy w innych celach? Z czyjej perspektywy pozbawienie rzeczy walorów użytkowych będzie prawnokarnie istotne? Czy z perspektywy producenta, który daną rzecz zaprojektował do konkretnego celu lub celów, czy z perspektywy pokrzywdzonego, który danej rzeczy nadał zindywidualizowane, niestandardowe i jedynie sobie znane przeznaczenie? Czy rzecz jest niezdatna do użytku wtedy, gdy na skutek czynu sprawcy nie można z niej nigdy już korzystać, czy też również wtedy, gdy stan ten ma charakter przemijający?

Zapewne do powyższej listy dopisać można i inne pytania, z tej też perspektywy istotne staje się sięgnięcie do wykładni wypracowanej przez interpretatorów prawa.

Przestępstwo i wykroczenie zniszczenia, uszkodzenia i uczynienia rzeczy niezdatną do użytku było przedmiotem monografii M. Kulika wydanej w 2005 r. Autor wskazał w niej generalną interpretację znamienia przedmiotowego uczynienia rzeczy niezdatną do użytku jako „sprowadzenia takiego stanu rzeczy, że nie jest możliwe używanie jej zgodnie z przeznaczeniem, choć nie nastąpiło naruszenie jej substancji (materii)”⁹⁴¹. Wymóg nienaruszenia substancji rzeczy poprzez popełniony czyn wynika wprost z tego, że ustawodawca zarówno w omawianym przestępstwie, jak i wykroczeniu zawarł jeszcze dwa inne

940 Zob. M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 288 k.k., tezy 14–22.

941 M. Kulik, *Przestępstwo...*, s. 78 wraz z przytoczoną tam literaturą.

znamiona przedmiotowe typu czynu zabronionego, które polegają, jak wspomniano, na zniszczeniu bądź uszkodzeniu rzeczy. Skutki te zaś, z samego swojego językowego brzmienia, muszą opierać się na spowodowaniu takiej fizycznej zmiany w świecie, która prowadzi do jakiejś degradacji (uszkodzenie) bądź całkowitej destrukcji materii (zniszczenie). Przywołany autor, w oparciu o literaturę niemiecką oraz austriacką, staje na stanowisku, zgodnie z którym prawnokarnie relewantne jest uczynienie rzeczy niezdatną do użytku choćby w części, bez wyłączenia możliwości stosowania jej w innych celach⁹⁴². Wyraża również pogląd, zgodnie z którym prawnokarnie relewantne pozostaje zarówno takie uczynienie rzeczy niezdatną do użytku, które pozbawia ją obiektywnej użyteczności (do czego rzecz służy zgodnie z przeznaczeniem nadanym jej przez producenta), subiektywnej użyteczności (do czego rzecz służy zgodnie z przeznaczeniem nadanym jej przez pokrzywdzonego), jak i w takim przypadku, w którym dana rzecz posiadała pewne obiektywne cechy, które następnie zostały wyłączone bądź ograniczone przez czyn sprawcy, jednakże nie były one wykorzystywane przez pokrzywdzonego – w sytuacji takiej dochodzi bowiem do pomniejszenia obiektywnej wartości danej rzeczy, a przez to do wystąpienia szkody majątkowej po stronie pokrzywdzonego⁹⁴³. Pogląd ten podzielony został przez M. Dąbrowską-Kardas i P. Kardasa⁹⁴⁴. Autorzy ci równocześnie wskazują, że dla stwierdzenia wypełnienia znamion uczynienia rzeczy niezdatną do użytku nie ma znaczenia, czy istnieją możliwości przywrócenia jej pierwotnych właściwości, czy też jest to niemożliwe⁹⁴⁵.

Z powyższego wynika, że uczynienie rzeczy niezdatną do użytku stanowi tak naprawdę bardzo szeroki worek pojęciowy, mieszczący w sobie każde pozbawienie rzeczy jej walorów użytkowych, jak długo nie wiąże się to z ingerencją w jej fizyczną substancję, niezależnie od posiadanego przez nią obiektywnego przeznaczenia czy czasu trwania owego stanu nieużyteczności. W ten też sposób możemy uczynić czyjąś

942 M. Kulik, *Przestępstwo...*, s. 80.

943 M. Kulik, *Przestępstwo...*, s. 81.

944 Zob. m.in. M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 288 k.k., teza 40.

945 Zob. m.in. M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 288 k.k., teza 39. Tak również: G. Łabuda, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 288 k.k., teza 14; M. Kulik, w: *Kodeks...*, 2023, komentarz do art. 288 k.k., teza 5 i analogicznie M. Kulik, w: *Kodeks...*, 2009, komentarz do art. 124 k.w., teza 5; S. Krajnik, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 124 k.w.; M. Zbrojewska, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 124 k.w., teza 5.

rzecz niezdatną do użytku – w rozumieniu ogólnym – poprzez nawet tak prozaiczne czynności jak zastawienie czyjś samochodu na parkingu, wyłączenie sieci wifi (przez co użytkownicy sieci tracą możliwość użytkowania, przynajmniej częściowo, podłączonych do niej urządzeń, takich jak np. drukarki bezprzewodowe) czy schowanie pilota sterującego urządzeniem.

Oczywiście by powyższe przykłady mogły zacząć cechować się prawnokarną relewantnością, musiałyby zostać popełnione w sposób umyślny. Dla przykładu sytuacja taka będzie miała miejsce w przypadku, w którym ktoś umyślnie zastawia inny samochód na parkingu, ponieważ nie może znaleźć wolnego miejsca, wobec czego decyduje się, choćby ze zrozumiałych intencji, na zaparkowanie swojego pojazdu w nieprawidłowy sposób. Czy w ślad za orzeczeniem przytoczonym na początku opracowania osoba taka będzie odpowiadać za uczynienie innego pojazdu niezdatnym do użytku, a z racji wartości tego samochodu, czyn ten stanowić będzie przestępstwo?

3. Jak określić wysokość szkody?

Kolejnym znamieniem przedmiotowym przestępstwa i wykroczenia uczynienia rzeczy niezdatną do użytku jest konieczność wystąpienia szkody. Bez zaistnienia szkody nie ma czynu, który mógłby podlegać prawnokarnemu wartościowaniu. Ustawodawca nie stworzył definicji legalnej tego pojęcia w systemie prawa karnego. Jak wskazuje nam intuicja językowa, szkoda jest czymś, co utraciliśmy, pomniejszeniem jakiejś wartości. Dodatkowo szkoda ta musi być wyrażalna w formie wartości pieniężnych – art. 124 § 1 k.w. konstruuje bowiem bezpośrednio próg kontrawencjonalizacji na poziomie 500 złotych.

Jednakże i w tym przypadku sama wykładnia językowa pojęcia „szkoda” nie może przynieść wystarczająco dokładnych rezultatów i zasadnym staje się przeanalizowanie tego pojęcia z perspektywy wykładni obecnej w doktrynie. Szczególnie ważne staje się pytanie, czy pojęcie szkody powinno być interpretowane w prawie karnym autonomicznie, czy też bazować na definicjach ukutych na kanwie prawa cywilnego, w którym pojęcie to odgrywa fundamentalną rolę. Z uwzględnieniem tej perspektywy wyczerpującą analizę wykładni pojęcia szkody w prawie

cywilnym i jej użyteczności dla prawa karnego przedstawił G. Michalski. Jak zauważył autor:

Definicja szkody jest tzw. definicją w uwikłaniu. Kodeks cywilny nie zawiera definicji legalnej szkody, określa ją w sposób pośredni w art. 361 § 2 k.c., wskazując, jakie elementy szkody podlegają kompensacji i w jakich warunkach. Definicja w uwikłaniu, w odróżnieniu do definicji legalnej, nie usuwa wszelkich potencjalnych wątpliwości, w tym także wątpliwości co do mocy związania samą definicją w uwikłaniu na gruncie innej gałęzi prawa (w niniejszym przypadku na gruncie prawa karnego). (...) Relacja między tymi terminami jest złożona. Z pewnym uproszczeniem można przyjąć, iż konstrukt „szkody cywilnej” jest każdorazowo podstawą do ustalania znaczenia „szkody karnej”, z tym jednak zastrzeżeniem, że wykładnia tego terminu na potrzeby prawa karnego powinna brać pod uwagę charakter, cele i funkcje prawa karnego. Nie można wszak nie dostrzegać, iż te dwie gałęzie prawa mają zasadniczo odmienne cele i funkcje, inny charakter instytucji, za pomocą których cele te są realizowane i inne metody regulacji. Każdorazowo jednak to właśnie szkoda rozumiana cywilistycznie powinna być punktem wyjścia do ustalenia istoty, zakresu i znaczenia szkody w jej „karnistycznym” znaczeniu⁹⁴⁶.

Wspomniany art. 361 § 2 k.c. wprowadza zaś następującą normę: „W powyższych granicach, w braku odmiennego przepisu ustawy lub postanowienia umowy, naprawienie szkody obejmuje straty, które poniosł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządono”. Tak też wystąpienie szkody na gruncie art. 124 § 1 k.w. i 288 § 1 k.k. określają komentatorzy: jako rzeczywisty uszczerbek, jak i korzyść spodziewaną, a utraconą w wyniku przestępnego zachowania⁹⁴⁷.

Tak ujęta szkoda nie może być zawsze tożsama z wartością rzeczy, szczególnie w przypadku uczynienia jej niezdatną do użytku. Jak wiemy już z wcześniej przedstawionej wykładni tego znamienia, za uczynienie rzeczy niezdatną do użytku można uznać każde ograniczenie jej użytkowości, które niekoniecznie pociąga za sobą niemożność użytkowania całości danej rzeczy. Nawet jednakże, gdyby czyn miał polegać na uczynieniu rzeczy niezdatną do użytku w taki sposób, by z rzeczy nie

946 G. Michalski, *O rozumieniu...*, s. 69–70.

947 Zob. m.in. M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 288 k.k., teza 43; M. Kulik, w: *Kodeks...*, 2023, komentarz do art. 288 k.k., teza 8; M. Szwarczyk, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 288 k.k., teza 3; T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, w: T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, *Kodeks...*, komentarz do art. 124 k.w., teza 3.

można było korzystać w żaden sposób, aż do czasu cofnięcia powstałej zmiany, nie sposób uznać tego za tożsame z poniesieniem rzeczywistego uszczerbku w wysokości odpowiadającej wartości danego przedmiotu. Na problem ten uwagę zwrócił Sąd Najwyższy w wyroku z 22 października 1998 r., wskazując, że ustawodawca w art. 124 § 1 k.w. posługuje się wprost pojęciem szkody, a nie wartości rzeczy⁹⁴⁸. Należy pamiętać, że ujęcie to ma znaczenie nie tylko „zawężające” odpowiedzialność względem wartości rzeczy. Może bowiem dojść do takiej sytuacji, w której uczynienie rzeczy niezdatną do użytku wygenerowało szkodę, która znacznie przewyższa jej wartość⁹⁴⁹.

W analizowanym przykładzie zaklejenia wizjera kamery monitoringu do prawidłowego przywrócenia funkcjonalności urządzenia wystarczyło, aby pokrzywdzony odkleił papier, którego użyto w celu zablokowania wizji. Oczywiście nie oznacza to, że działanie to było całkowicie bezkosztowe – po stronie osoby pokrzywdzonej jako szkodę można było wskazać np. koszty związane z przyjazdem na miejsce objęte monitoringiem celem przywrócenia jego normalnego funkcjonowania bądź, gdyby osoba pokrzywdzona nie zorientowała się, z jakiego powodu doszło do wyłączenia działania kamery, a sama nie mogła upewnić się na miejscu, jaka była tego przyczyna – koszty wezwania serwisu technicznego.

W takiej sytuacji rodzi się pytanie, czy dopuszczalne na gruncie prawa wykroczeń i prawa karnego jest uzależnienie odpowiedzialności sprawcy od postępowania pokrzywdzonego po czynie. Należy bowiem zwrócić uwagę, że sprawca od tego momentu traci kontrolę nad dalszym biegiem wydarzeń, nie ma już wpływu na to, czy szkoda poniesiona przez pokrzywdzonego na skutek wyłączenia użyteczności danej rzeczy wyniesie 100, 500 czy tysiące złotych, bądź też nic, jeżeli pokrzywdzony przypadkiem okaże się osobą, która posiada kompetencje, by daną rzecz naprawić samodzielnie i bez większego wysiłku, zaś dla innej osoby przywrócenie normalnej użyteczności rzeczy wiązać mogłoby się z koniecznością skorzystania z profesjonalnego i drogiego serwisu technicznego.

Poniekąd bardzo podobne pytanie pojawia się w przypadku szkody w postaci utraty spodziewanych korzyści. Jeżeli na skutek czynu sprawcy w postaci np. umyślnego rozłączenia sieci wifi w danym budynku

948 Wyrok SN z 22 października 1998 r., III KKN 146/97.

949 Zob. uchwała SN z 19 października 1972 r., VI KZP 41/72.

znajdujące się tam przedsiębiorstwo nie może normalnie funkcjonować i w związku z tym ponosi szkodę majątkową, czy należy uznać, że sprawca będzie odpowiadać za szkodę w wysokości całego utraconego tego dnia zysku przez owo przedsiębiorstwo?

Zadając sobie te pytania, pamiętać należy również o tym, że szkoda powstała na skutek działania sprawcy ma znaczenie nie tylko dla ustalenia podstaw i rozmiarów odpowiedzialności penalnej danej osoby, lecz również stanowi podstawę do orzeczenia na podstawie art. 124 § 4 k.w. czy art. 46 § 1 k.k. obowiązku naprawienia szkody.

Tezę o kształtowaniu granic odpowiedzialności sprawcy przez późniejsze zachowanie się pokrzywdzonego na gruncie art. 124 § 1 k.w. i 288 § 1 k.k. zaaprobował w swojej monografii M. Kulik, zaznaczając równocześnie, że powinna ona być limitowana poprzez zasady obiektywnego przypisania skutku⁹⁵⁰. Nie sposób bowiem oprzeć odpowiedzialności sprawcy za popełnione wykroczenie bądź przestępstwo bez stwierdzenia, że powstały w związku z jego czynem skutek stanowił normalne następstwo czynności wykonawczej i był obiektywnie przewidywalny, co pozwala na odpowiednie dostosowanie odpowiedzialności prawno-karnej do funkcji, które system ów powinien pełnić⁹⁵¹.

Modelowy obywatel nie ma wiedzy co do tego, jaka może być wartość każdej rzeczy, którą potencjalnie może zniszczyć, uszkodzić lub uczynić niezdatną do użytku. Posiada jedynie pewne wyobrażenie dotyczące ogólnej wartości otaczających go przedmiotów oraz spodziewanych kosztów ich instalacji czy wymiany, przy czym zawsze będą to kwoty szacunkowe, w przypadku przeciętnych rzeczy użytku codziennego zapewne wahające się pomiędzy granicą wykroczenia i występku. Szczególnie kontrowersyjne będzie zaś przypisanie odpowiedzialności za utracone korzyści, bowiem w takim wypadku istotnie ciężko wykazać obiektywną przewidywalność skutku w przypadkach, w których sprawca nie posiada pewnej adekwatnej wiedzy specjalistycznej. Nie można równocześnie jednak w takich przypadkach *in genere* zwalniać sprawców od odpowiedzialności za popełnione przez nich czyny, które prowadzą do powstania uciążliwej szkody po stronie pokrzywdzonych, zwłaszcza w kontekście tego, że penalizowane na

950 M. Kulik, *Przestępstwo...*, s. 125–126.

951 O zastosowaniu modelu obiektywnej przewidywalności skutku do przestępstw mających za znamię wystąpienie szkody zob. P. Postolko, *Szkoda...*

gruncie prawa karnego i wykroczeń są jedynie przypadki umyślnego zniszczenia, uszkodzenia czy uczynienia rzeczy niezdatną do użytku i do granicy owej umyślności sprawca taki powinien ponieść adekwatną odpowiedzialność.

Sprawa inaczej kształtować będzie się oczywiście w przypadku sprawcy posiadającego nadwyżkę informacyjną, a więc tzw. *besserwissera*, co do rozmiarów szkody, jaka może nastąpić na skutek popełnionego przez niego czynu. Przykładem takiego sprawcy może być ktoś, kto umyślnie odłącza dostęp do sieci w budynku przedsiębiorstwa, aby wywołać szkodę w postaci utraconych korzyści, jak i kosztów przywrócenia dostępu do sieci, czy osoba, która zastawia czyjś samochód, wiedząc dobrze, że jest on niezbędny pokrzywdzonemu do wykonywania pracy zarobkowej, np. jako taksówkarz⁹⁵². Oczywiście, ze względu na specyfikę takiego przestępstwa, nie istnieje nadal możliwość, przynajmniej w większości przypadków, udowodnienia po stronie sprawcy obiektywnej przewidywalności wystąpienia szkody w konkretnej kwocie – przypisywalność ta nadal będzie opierać się o stwierdzenie pewnej szacunkowości, którą ów *besserwisser* mógł obiektywnie przewidywać podług posiadanej nadwyżki informacyjnej.

Zagadnienie obiektywnej przewidywalności skutku będzie relewantne nie tylko z perspektywy określenia powstania szkody na skutek popełnionego czynu, lecz również w kontekście wypełnienia znamienia uczynienia rzeczy niezdatną do użytku (jak również jej uszkodzenia czy zniszczenia). Będzie to szczególnie istotne w przypadku wykorzystywania danej rzeczy przez pokrzywdzonego w wysoce subiektywny sposób, odbiegający od tego, jaką użyteczność rzeczy nadał jej producent, zwłaszcza wtedy, gdy sposobu zindywidualizowanego użytkowania tej rzeczy nie sposób domyślić się w oparciu o jej cechy fizyczne.

Wówczas odpowiedzialność wykroczeniowa i karna będzie ściśle zawężona do osoby *besserwissera*. Jeśli jednakże zindywidualizowana funkcjonalność rzeczy odznacza się w jej fizycznych cechach (np. dodanie do roweru dodatkowych, bocznych kółek celem zwiększenia jego stabilności), wówczas dla modelowego obywatela obiektywnie przewidywalne

---

952 W sytuacji tej można odnieść się do popularnych swego czasu protestów taksówkarzy, blokujących samochody kierowców serwisów umożliwiających transport samochodowy zamawiany na aplikację w czasach, gdy świadczenie takich usług nie było jeszcze uregulowane. Zob. D. Maciejasz, *Kierowcy...*

będzie, iż pozbawienie rzeczy tej cechy spowoduje, choćby częściowe, uczynienie jej niezdatną do użytku.

4. Alternatywne sposoby kwalifikowania uczynienia rzeczy niezdatną do użytku

Jeżeli sprawca uczynił rzecz niezdatną do użytku, a na skutek tego nie powstała szkoda, którą można ująć w wartościach pieniężnych bądź też powstanie takiej szkody nie było obiektywnie przewidywalne, powstaje wówczas pytanie, czy państwo dysponuje środkami reakcji penalnej, które umożliwią zastosowanie adekwatnej reakcji na popełniony czyn. Nie można bowiem zaprzeczyć, że brak zaistnienia szkody o charakterze pieniężnym jest równoznaczny z brakiem istnienia *in genere* negatywnego impaktu popełnionego czynu i niweluje społeczną potrzebę ukarania sprawcy. Wydaje się, że taki przypadek mógłby potencjalnie dotyczyć stanu faktycznego opisanego na początku niniejszych rozważań (choć w tamtym stanie faktycznym zapewne jako wysokość szkody osoba pokrzywdzona mogłaby potencjalnie wskazać konieczność przyjazdu na miejsce zdarzenia i odklejenia papieru zasłaniającego wizjer kamery).

Narzędzi takich dostarczył ustawodawca w ramach Kodeksu wykroczeń. W przypadkach uczynienia rzeczy niezdatną do użytku zastosowanie mogą znaleźć szczególnie dwa następujące typy: art. 51 § 1 k.w. bądź art. 107 k.w.

W pierwszym przypadku uczynienie rzeczy niezdatną do użytku może zostać uznane za dokonanie innego wybryku, który zakłóca spokój, porządek publiczny bądź wywołuje zgorzienie w miejscu publicznym. Pamiętając o tym, że uczynienie rzeczy niezdatną do użytku stanowi *de facto* niezwykle pojemny zbiór pojęciowy w istniejącej wykładni, być może mogą zaistnieć nawet takie formy popełnienia tego czynu, które doprowadzą do zakłócenia spoczynku nocnego. W tym wypadku jednak (generalnie) uczynienie rzeczy niezdatną do użytku będzie musiało cechować się charakterem publicznym, a więc takim, który będzie postrzegalny czy odczuwalny przez bliżej nieoznaczoną liczbę osób⁹⁵³.

953 Zob. wyrok SA we Wrocławiu z 27 września 2018 r., II AKa 155/18.

W przypadku uczynienia rzeczy niezdatną do użytku, na skutek czego nie powstała szkoda bądź szkoda ta nie była obiektywnie przewidywalna, a działanie sprawcy cechowało się zamiarem bezpośrednim dokuczenia innej osobie (np. w ramach konfliktu, jak w stanie faktycznym stanowiącym kanwę niniejszego opracowania), istnieje możliwość ukarania sprawcy w oparciu o drugi ze wskazanych artykułów, a więc art. 107 k.w. W tym przypadku czyn taki może wypełniać znamię złośliwego niepokojenia w inny sposób. Być może, biorąc pod uwagę ogólne zasady przyświecające systemowi prawa karnego *sensu largo*, a szczególnie aspekty związane z zawartością kryminalną takiego czynu i jego społeczną szkodliwością, w niektórych przypadkach, w efekcie których – w wyniku negatywnej w swoich skutkach interakcji z mieniem należącym do pokrzywdzonego – z winy sprawcy powstała jakaś szkoda, którą w ramach ogólnie przyjętych norm można uznać za nieistotną, czyn taki odnalazłby nawet adekwatniejszy opis ustawowy właśnie w typie ujętym w art. 107 k.w.

5. Podsumowanie

Jak wskazano w opracowaniu, utożsamianie rozmiarów szkody wyrządzonej czynem zabronionym z wartością rzeczy objętej działaniem sprawcy wykracza poza ramy interpretacji typów ujętych w art. 124 § 1 k.w. i 288 § 1 k.w. przez doktrynę i orzecznictwo. Założenie takie prowadzić może zarówno do niesłusznego pokrzywdzenia sprawcy zdarzenia, jeśli negatywny skutek jego zachowania wyrażał się w kwotach mniejszych niż wartość rzeczy, jak również potencjalnie krzywdzić może pokrzywdzonego, szczególnie w przypadkach, w których wysokość szkody przekracza wartość rzeczy. Równocześnie interpretacja znamienia „uczynienia rzeczy niezdatną do użytku” jest na tyle szeroka, iż współcześnie czyn ten stosunkowo łatwo popełnić przeciętnemu obywatelowi w toku codziennych aktywności.

Przyjmowanie za podstawę karnoprawnej oceny wartości rzeczy *per se* mogłoby doprowadzić do odpowiedzialności karnej obywateli w efekcie umyślnego popełnienia relatywnie błahych czynów, jak np. zablokowania podjazdu do nieruchomości. Przy szerokiej wykładni znamienia uczynienia rzeczy niezdatną do użytku i interpretowania znamienia powstałej szkody jako równoważnego wartości rzeczy będącej

przedmiotem działania sprawcy doprowadzić mogłoby do absurdalnych oskarżeń o wywołanie szkody w wielomilionowej wysokości.

Summary

The chapter presents a critical analysis of a ruling issued by one of the district courts included in the file research programme within the framework of the grant 'A new model for the law of contraventions. Theoretical, normative and empirical analysis', funded by the National Science Centre ('OPUS 14' 2017/27/B/HS5/02137), in a case concerning rendering an object unusable. In the case analysed, although the rendered unusable object could have been restored to full usability without any financial outlay by the victim, the court decided to take the value of the object plus the cost of its installation as the value of the damage caused, which led to the threshold of contravention-alization being exceeded and act being qualified as a criminal offence. The author critiques the ruling from the perspective of the commonly accepted views of the doctrine, and analyses the potential consequences of such an understanding of damage value from the perspective of contravention and criminal law.

Keywords

contravention, destruction of an object, damage of an object, rendering unusable an object, value of damage

Literatura

- Bojarski T., Michalska-Warias A., Piórkowska-Flieger J., w: T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023.
- Dąbrowska-Kardas M., Kardas P., w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278–363 k.k.*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2022.
- Krajnik S., w: *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021.
- Kulik M., *Przestępstwo i wykroczenie uszkodzenia rzeczy*, Lublin 2005.
- Kulik M., w: *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2023.
- Kulik M., w: *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2009.
- Łabuda G., w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021.
- Maciejasz D., *Kierowcy Ubera skarżą się na zachowanie taksówkarzy z postoju koło dworca*, „Gazeta Wyborcza” z 5 września 2016 r., < <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,20644136,kierowcy-ubera-skarza-sie-zachowanie-taksowkarzy-z-postoju-kolo.html?disableRedirects=true> >.

Uczynienie rzeczy niezdatną...

Michalski G., *O rozumieniu pojęcia szkody na gruncie prawa karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2020, z. 2.

Piskorski J., w: *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze. Tom 9. System Prawa Karnego*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2015.

Postolko P., *Szkoda w prawie karnym materialnym – wybrane zagadnienia*, „Russell Bedford Poland” z 6 lipca 2022 r., < https://www.russellbedford.pl/o-nas/rb-biuletyn/item/2630-szkoda-w-prawie-karnym-materialnym-wybrane-zagadnienia.html#_ftn7 >.

Szwarczyk M., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016.

Zbrojewska M., w: *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2013.

Opracowanie jest rezultatem projektu badawczego *Nowy model prawa wykroczeń. Analiza teoretyczna, normatywna i empiryczna* finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach grantu OPUS 14, nr 2017/27/B/HS5/02137

Nowy model prawa wykroczeń. Teoria, praktyka, przyszłość

Prezentowana monografia to kompleksowe spojrzenie na prawo wykroczeń w Polsce. Wypracowanie nowych założeń modelowych w zakresie prawa wykroczeń możliwe jest po wszechstronnej analizie jego miejsca w systemie prawa represyjnego oraz spojrzeniu na praktykę stosowania przepisów.

Autorzy analizują prawo wykroczeń z trzech perspektyw. Pierwsza to teoretyczne spojrzenie na prawo wykroczeń jako takie, aspekty normatywne prawa wykroczeń oraz istotne instytucje Kodeksu wykroczeń. Druga to prezentacja wyników badań aktowych dotyczących różnorodnych typów wykroczeń wraz z krytyczną analizą problemów, jakie rodzą w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Trzecia to krytyczne spojrzenie na przyszłość prawa wykroczeń w aspekcie modelowym, w kontekście rozwoju nowych technologii, szczególnych przepisów wymagających aktualizacji oraz wykroczeń, które jawią się jako żywe skamieniałości.

Prawo, którego zadaniem jest kształtowanie rzeczywistości społecznej, musi brać pod uwagę aktualny stan stosunków społecznych, otoczenie kulturowe i cywilizacyjne norm prawnych, a także stan dyskusji naukowej o jakości tworzenia i stosowania prawa represyjnego w państwie praworządym. Przedstawione w książce rozważania, zgrupowane pod hasłami: *Teoria – Praktyka – Przyszłość*, wyznaczają kierunki i ramy nowego modelu prawa wykroczeń w Polsce.

sklep.kipk.pl

sklep@kipk.pl

Facebook: KIPKfundacja

Instagram: kipkPRESS

Krakowski
Instytut
Prawa
Karnego
Fundacja

ISBN EBOOK: 978-83-959655-9-3